

Vlaanderen

is landbouw & zeevisserij

**JAARRAPPORT
CENTRA
VOORTPLANTINGS-
TECHNIEKEN RUND 2022**

07.11.2023

**AGENTSCHAP
LANDBOUW
& ZEEVISSERIJ**

www.vlaanderen.be/landbouw

JAARRAPPORT
CENTRA
VOORTPLANTINGS-
TECHNIEKEN RUND
2022

7.11.2023

Colofon

Samenstelling

Agentschap Landbouw en Zeevisserij

Auteurs

Dieder Vangindertael

Maya Kerkhove

Verantwoordelijke uitgever

Patricia De Clercq, secretaris-generaal

Lay-out

Agentschap Landbouw en Zeevisserij

Druk

Vlaamse overheid

Aansprakelijkheidsbeperking

Dit rapport werd door het Vlaams Gewest met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt echter geen enkele garantie gegeven over de juistheid of de volledigheid van de informatie in deze brochure. De gebruiker van deze brochure ziet af van elke klacht tegen het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie.

In geen geval zal het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren aansprakelijk gesteld kunnen worden voor eventuele nadelige gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie.

INHOUD

1	Inleiding.....	5
1.1	Wetgeving	5
1.1.1	Europese Fokkerijverordening	5
1.1.2	Vlaams Fokkerijbesluit	6
1.1.3	Veterinairrechtelijke voorschriften	6
1.2	Erkenningen en toelatingen	7
1.2.1	Algemeen	7
1.2.2	Nationale versus intracommunautaire handel	7
2	Erkende centra.....	8
2.1	De centra	8
2.1.1	Aantal centra	8
3	Spermawinning.....	10
4	Handel in sperma.....	10
4.1	Verkoopsystemen	12
4.1.1	Verkoop tussen centra	14
4.1.2	Verkoop aan veehouders die zelf insemineren	15
4.1.3	Verkoop via inseminator	16
5	Handel in embryo's en eicellen.....	17
5.1	Embryowinning	17
5.2	Handel in embryo's	17
6	Rol van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij.....	18
6.1	Fokkerij - stamboekwerking	18
6.2	Fokkerij – centra voortplantingstechnieken RUND	18
7	Besluit.....	18

INLEIDING

Het jaarrapport 2022 over de centra voor geassisteerde voortplanting bij runderen bevat traditiegetrouw een aantal interessante kengetallen over de winning en opslag van levende producten in Vlaanderen tijdens het seizoen 2022. Het gaat met name over sperma, eicellen en embryo's.

Om deze activiteiten te mogen uitvoeren moet een centrum beschikken over de nodige erkenningen en toelatingen. In het geval van nationale handel moet een centrum beschikken over een zoötechnische erkenning die wordt afgeleverd door de Vlaamse overheid en over een veterinairetoelating die wordt afgeleverd door de federale overheid. In het geval van intracommunautaire handel verlenen zowel de Vlaamse overheid als de federale overheid een erkenning.

In 2022 waren er 26 centra erkend door de Vlaamse overheid voor één of meerdere activiteiten voor runderen. Jaarlijks bezorgen deze centra in het voorjaar een overzicht van hun activiteiten met betrekking tot het voorgaande seizoen aan het Agentschap Landbouw en Zeevisserij. Deze gegevens worden verwerkt en vergeleken met cijfers van voorgaande jaren. Het jaarverslag geeft waardevolle informatie over tendensen in de sector.

Het Agentschap Landbouw en Zeevisserij dankt de bedrijfsleiders van de centra voor het ter beschikking stellen van deze informatie.

De centra die beschikken over een goedkeuring om levende producten te verhandelen overeenkomstig het dieiergezondheidsrecht van de Unie kunnen de toestemming krijgen van de bevoegde autoriteiten om deze zoötechnische certificaten zelf af te leveren, op basis van informatie die zij krijgen van erkende stamboekverenigingen en fokorganen.

1.1.2 Vlaams Fokkerijbesluit

In navolging van de nieuwe Europese Fokkerijverordening, werd een nieuw besluit van de Vlaamse Regering betreffende de fokkerij van voor de landbouw nuttige huisdieren opgemaakt, dat op 17 mei 2019 werd goedgekeurd ("Fokkerijbesluit").

Het Fokkerijbesluit bepaalt dat een erkenning vereist is om levende producten te winnen, produceren, behandelen of op te slaan van runderen die zijn ingeschreven, opgenomen of geregistreerd in een erkende stamboekvereniging of fokorgaan. Deze runderen worden omschreven als 'donoren' in het Fokkerijbesluit.

Het Fokkerijbesluit bepaalt voorwaarden over:

- de beschikbaarheid van zoötechnische certificaten van de donoren;
- de registratie van gegevens over de winning, opslag, behandeling en handel van levende producten;
- de openbaarmaking van gegevens inzake afstamming, resultaten van prestatie-onderzoek en genetische evaluatie en de status op het gebied van toelating tot de voortplanting van de donoren;
- de informatiedeling met stamboekverenigingen;
- de identificatie van recipiënten die levende producten bevatten.

1.1.3 Veterinairrechtelijke voorschriften

Op 1 januari 2017 trad het koninklijk besluit van 22 juni 2016 tot vaststelling van de veterinairerechtelijke voorschriften voor de handel en de invoer van sperma, eicellen en embryo's van runderen en tot vaststelling van de voorschriften voor spermacentra, sperma-opslagcentra, embryoteams en embryoproductieteams, alsmede de voorschriften voor als donor fungerende runderen, in werking op federaal niveau.

Belangrijkste nieuwigheden aan dit koninklijk besluit waren de bepalingen met betrekking tot de nationale handel. Dit betekent dat sinds 1 januari 2017 de centra die levende producten verhandelen voor de nationale handel, een toelating moeten hebben van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV). Het FAVV legt hierbij voorwaarden op in verband met de sanitaire aspecten waaraan de infrastructuur van het centrum en de donordieren moeten voldoen.

////////////////////////////////////

1.2 ERKENNINGEN EN TOELATINGEN

1.2.1 Algemeen

De centra die levende producten winnen of opslaan van donoren die zijn ingeschreven in een erkende stamboekvereniging, worden erkend door de Vlaamse overheid, ongeacht de handelsradius.

Het Agentschap Landbouw en Zeevisserij houdt toezicht op het vervullen van de erkenningsvoorwaarden die betrekking hebben op:

- zoötechnische voorwaarden waaraan KI-stieren moeten beantwoorden;
- administratieve voorwaarden waaronder de productie en de handel van sperma, eicellen en embryo's moet gebeuren.

Op het vlak van diergezondheid wordt er een onderscheid gemaakt tussen nationale handel en intracommunautaire handel.

1.2.2 Nationale versus intracommunautaire handel

Centra die levende producten winnen en opslaan die louter bestemd zijn voor handel binnen België moeten beschikken over een toelating die wordt afgeleverd door het FAVV. Deze centra moeten voldoen aan verschillende minimale eisen op het vlak van infrastructuur en uitrusting en sanitaire voorwaarden waaraan donoren van levende producten moeten voldoen.

Centra die levende producten winnen en opslaan die bestemd zijn voor handel naar andere lidstaten of derde landen, moeten beschikken over een erkenning die wordt afgeleverd door het FAVV. Deze centra moeten voldoen aan strenge eisen op het vlak van de gezondheidsstatus van de dieren alsook aan strenge eisen op het vlak van infrastructuur en uitrusting om de gezondheidsstatus van de dieren te waarborgen.

Centra die beschikken over een intracommunautaire erkenning zijn door middel van een derogatie die verleend is door het Agentschap Landbouw en Zeevisserij, in overeenstemming met de Fokkerijverordening, gemachtigd om zelf zoötechnische certificaten af te leveren voor levende producten op basis van de informatie die zij verkrijgen van de erkende stamboekverenigingen.

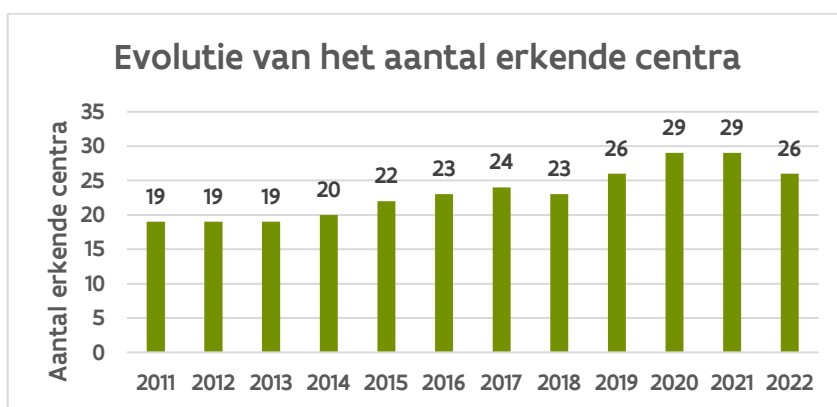
Tabel 1. Overzicht van te erkennen activiteiten

Erkenning	Activiteit
spermateam - nationaal	winning en opslag van sperma - nationaal
sperma-opslagteam – nationaal	Opslag van sperma – nationaal
spermateam – intracommunautair	Winning en opslag van sperma – intracommunautair
sperma-opslagteam – intracommunautair	Opslag van sperma – intracommunautair
embryoteam– nationaal	Winning en opslag van embryo's – nationaal
embryo-opslagteam – nationaal	Opslag van embryo's – nationaal
embryoteam – intracommunautair	Winning en opslag van embryo's – intracommunautair
embryo-opslagteam – intracommunautair	Opslag van embryo's – intracommunautair
embryoproductieteam – nationaal	Winning van eicellen, in vitro productie embryo's – nationaal
embryoproductieteam – intracommunautair	Winning van eicellen, in vitro productie embryo's – intracommunautair

2 ERKENDE CENTRA

2.1 DE CENTRA

2.1.1 Aantal centra

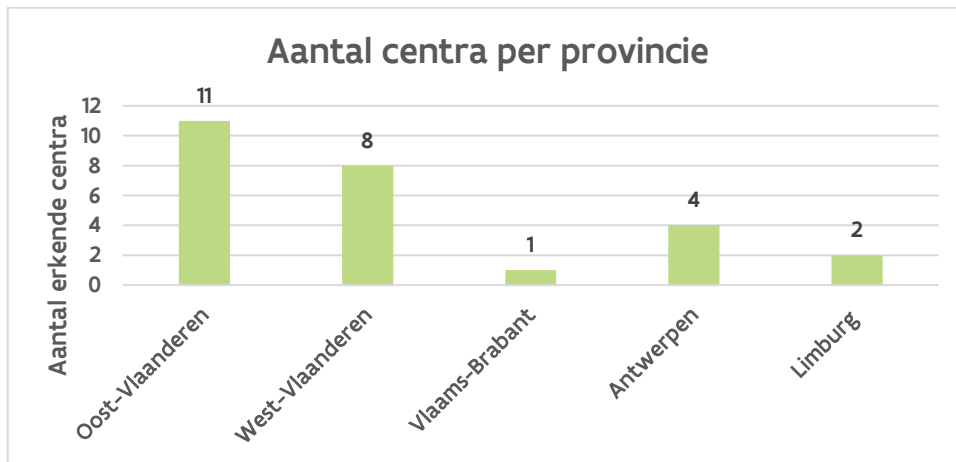
Figuur 1: Evolutie van het aantal erkende centra

In 2022 waren in het Vlaamse Gewest 26 erkende centra actief. Het aantal erkende centra blijft in de loop der de jaren vrij stabiel (figuur 1).

Een centrum kan erkend zijn voor winning en/of opslag voor sperma, eicellen of embryo's. Een centrum kan meerdere erkenningen bezitten. Van deze 26 centra waren er 24 centra die een erkenning bezaten voor opslag van sperma, waarvan 22 voor intracommunautaire handel en slechts 2 voor nationale handel. Er waren 9 centra die een erkenning bezaten voor winning en opslag van embryo's, allemaal voor intracommunautaire handel. Er waren 6 centra die een erkenning bezaten voor enkel winning van embryo's, allemaal voor nationale handel. De verdeling van de soorten erkenningen is terug te vinden in tabel 1.

Een overzicht van alle huidige erkende centra is te vinden op de webpagina <http://lv.vlaanderen.be/nl/dier/runderen/voortplantingstechnieken>

De centra liggen verspreid over de verschillende provincies, waarbij Oost-Vlaanderen het grootste aantal centra heeft en Vlaams-Brabant het laagste aantal (figuur 2). Deze vaststelling komt overeen met die in 2021. Van de 26 centra zijn er 8 centra gelegen in West-Vlaanderen, 11 in Oost-Vlaanderen, 4 in Antwerpen, 2 in Limburg en 1 centrum in Vlaams-Brabant (figuur 2). De spreiding van deze centra over de provincies is niet representatief voor de verdeling van de veestapel. Het hoogste aantal runderen per hectare is te vinden in West-Vlaanderen en de Noorderkempen (te vinden op de cijferwebsite van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij: Veestapel | Vlaanderen.be).

Figuur 2. Verdeling van het aantal centra per provincie

Nationaal	winning	opslag	winning	opslag
	sperma	sperma	embryo's	embryo's
Limburg	0	0	0	0
Antwerpen	0	0	0	0
Oost-Vlaanderen	0	0	0	0
West-Vlaanderen	0	2	0	0
Vlaams-Brabant	0	0	0	0
Totaal	0	2	0	0

Intra-communautair	winning	opslag	winning	opslag
	sperma	sperma	embryo's	embryo's
Limburg	0	2	0	0
Antwerpen	0	3	2	3
Oost-Vlaanderen	0	11	3	3
West-Vlaanderen	0	5	1	3
Vlaams-Brabant	0	1	0	0
Totaal	0	22	6	9

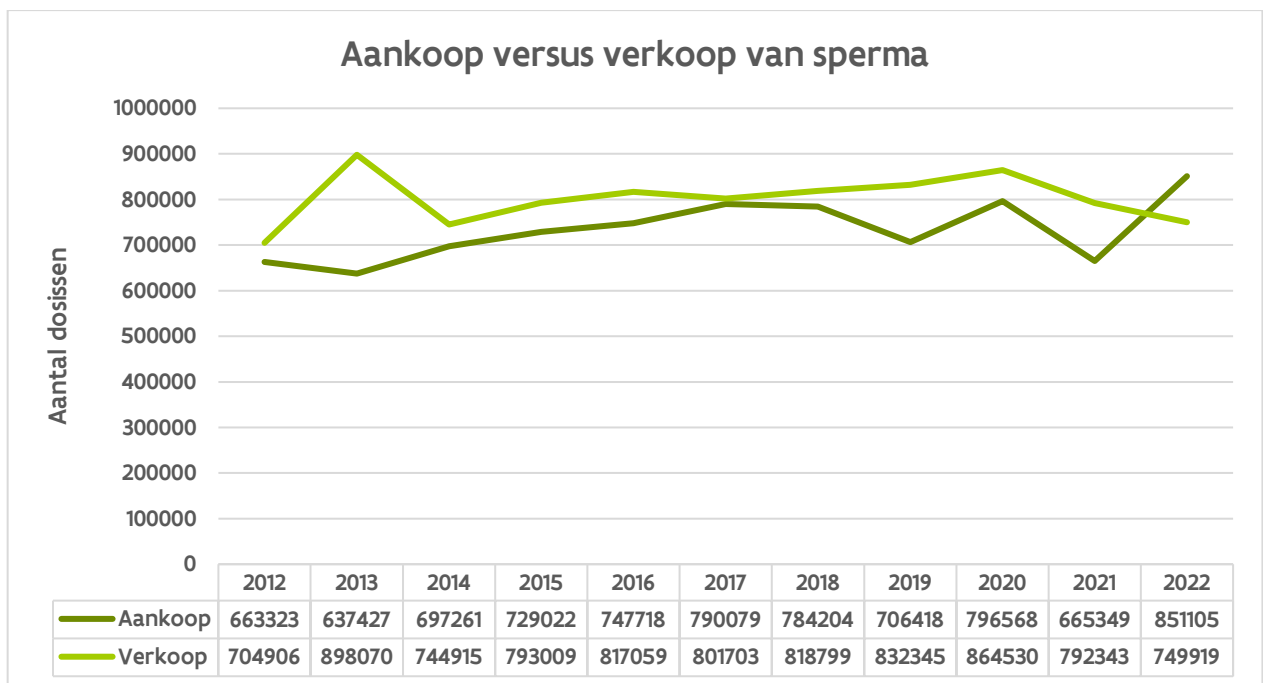
Tabel 2. Verdeling van de verschillende soorten erkenningen naargelang provincie

3 SPERMAWINNING

Het Vlaams Gewest heeft geen erkend centrum voor de winning van rundveesperma.

4 HANDEL IN SPERMA

In Vlaanderen werden in 2022 in totaal 749.919 dosissen sperma verkocht. Dit is een significante daling ten opzichte van 2020 en 2021, waar respectievelijk 864.530 en 792.343 dosissen werden verkocht (figuur 3).

Figuur 3. Evolutie van het aantal aangekochte en verkochte dosissen sperma

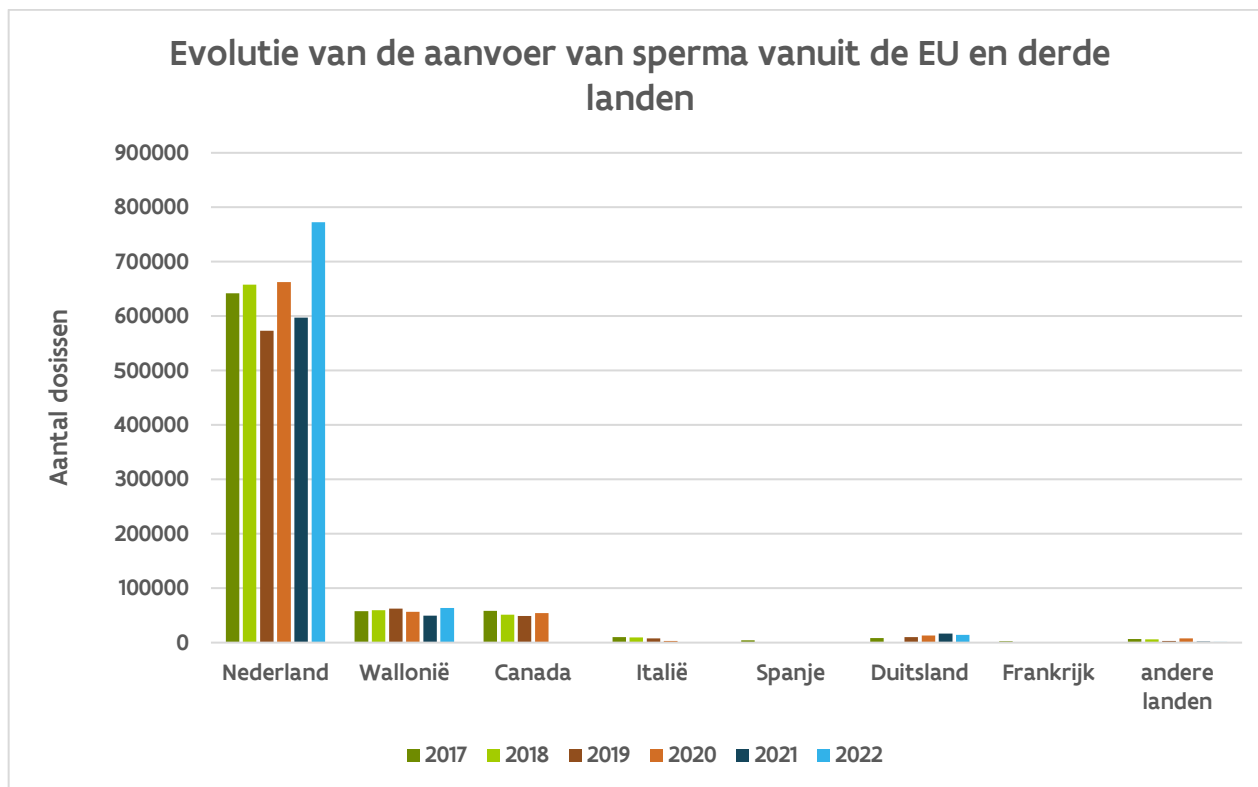
De totale aan- en verkoop van rundveesperma in Vlaanderen is in de afgelopen 10 jaar lichtjes gestegen. In 2021 was een significante daling zichtbaar, maar in 2022 was er opnieuw een significante stijging.

De totale verkoopcijfers zijn een combinatie van verkoop aan gebruikers en doorverkoop aan andere centra. Om deze reden kan men uitgaan van een lichte overschatting van de verkoopcijfers. Over de omvang van de spermareserve op de centra zelf is geen informatie beschikbaar.

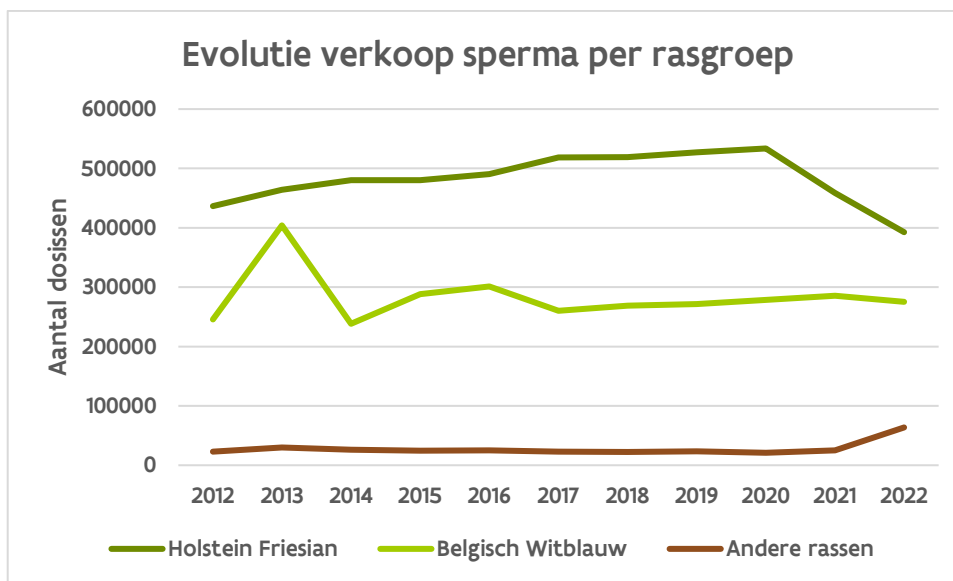
De omvang van aan- en verkoop verschilt sterk tussen de centra. Op basis van de verkoopcijfers kunnen twee extremen worden waargenomen. Er zijn 7 centra die meer dan 25.000 dosissen per jaar verkopen, in tegenstelling tot alle andere centra die minder dan 15.000 dosissen per jaar verkopen. Deze 7 grote centra zijn samen goed voor 96% van de totale verkoop van rundersperma.

Dit rapport brengt niet de volledige handel in Vlaanderen in rundveesperma in kaart. Aan de hand van de jaarverslagen van de erkende centra kan enkel een beeld geschetst worden van de handel door de in Vlaanderen gevestigde centra. De dosissen sperma die rechtstreeks aan Vlaamse landbouwers en dierenartsen worden geleverd vanuit de buurlanden en Wallonië zijn niet meegenomen in deze cijfers. Bovendien heeft Vlaanderen geen centrum voor winning waardoor er veel sperma afkomstig van Wallonië in Vlaanderen gebruikt wordt.

Vlaanderen is een importgebied voor sperma. In 2022 kwam 90,7% van het aangevoerde sperma uit Nederland, vergelijkbaar met voorgaande jaren.

Figuur 4. Evolutie van de aanvoer van sperma vanuit de EU en derde landen

Figuur 5. Evolutie van de verkoop van sperma per rasgroep

4.1 VERKOOPSYSTEMEN

Bij controle op het terrein worden 3 verkoopsystemen aangetroffen:

- sperma verkopen aan een ander erkend centrum (doorverkoop);
- sperma verkopen aan een veehouder die zelf insemineert;
- sperma verkopen aan een veehouder via een inseminatiedienst.

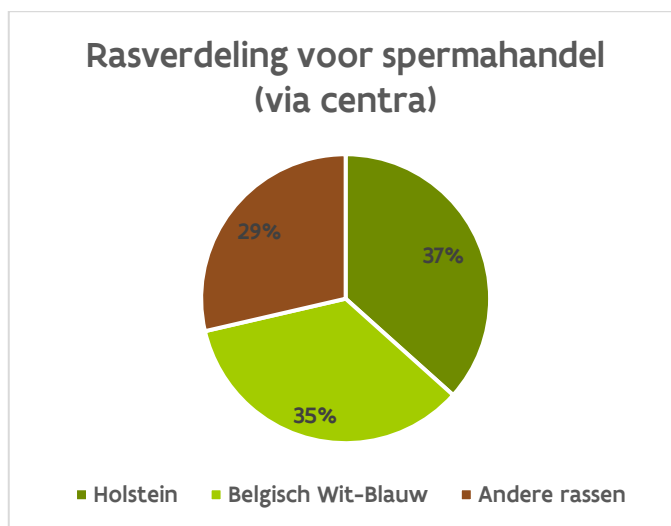
Dierenartsen die voor rekening en onder verantwoordelijkheid van een erkend centrum insemineren, waren tot het in werking treden van het nieuwe Fokkerijbesluit van 17 mei 2019 niet erkenningsplichtig. Dierenartsen die zelf sperma aankopen om te insemineren op de bedrijven waren ook vroeger al erkenningsplichtig.

Wie sperma opslaat om het te insemineren op een bedrijf, moet de koper kunnen bijstaan bij het afleveren van een zoötechnisch certificaat door:

- ofwel informatie over de levering/inseminatie te sturen aan de stamboekvereniging, die dan een zoötechnisch certificaat levert aan de koper;
- ofwel zelf een zoötechnisch certificaat af te leveren voor het geleverde sperma. In dit geval moet het centrum ook over een erkenning voor het intracommunautair handelsverkeer beschikken voor winning en/of opslag van sperma en een overeenkomst hebben met de stamboekvereniging die voor het betreffende ras in het Vlaamse Gewest een fokprogramma uitvoert.

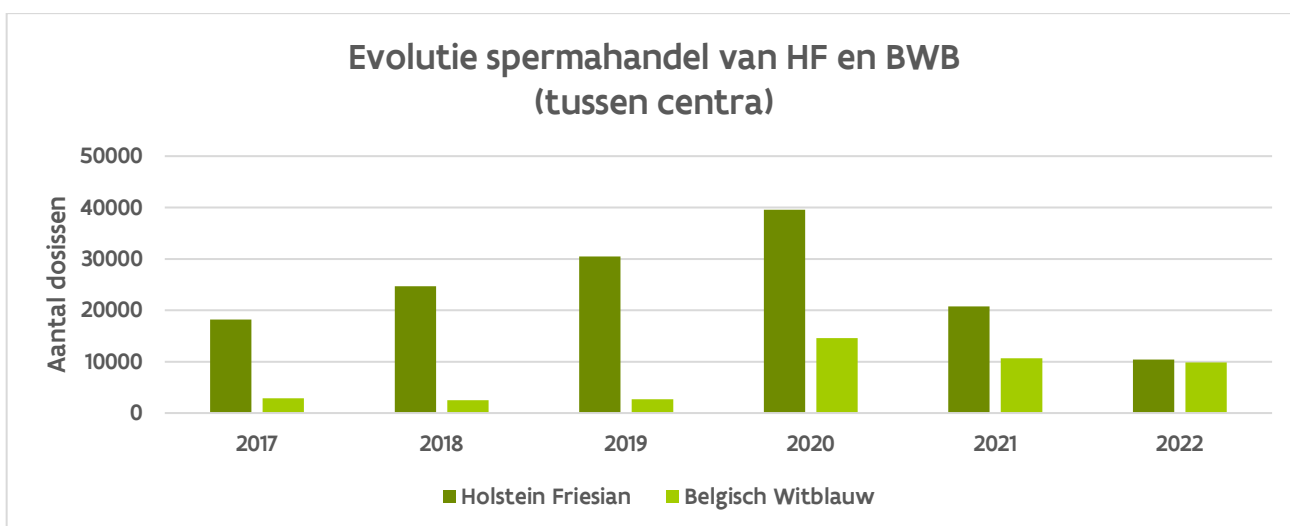
4.1.1 Verkoop tussen centra

In 2022 werden in totaal 28.373 dosissen sperma verhandeld tussen centra. Daarvan was 37% gewonnen van het Holstein-Friesian-ras (HF) en 35% van het Belgisch-Witblauw ras (BWB). De resterende 29% waren afkomstig van andere rassen. Andere rassen waarvan sperma werd gewonnen zijn erg uiteenlopend, zoals onder andere Flechvieh, Jersey en Witblauw dubbeldoel.

Figuur 7: Rasverdeling voor spermahandel (centra)

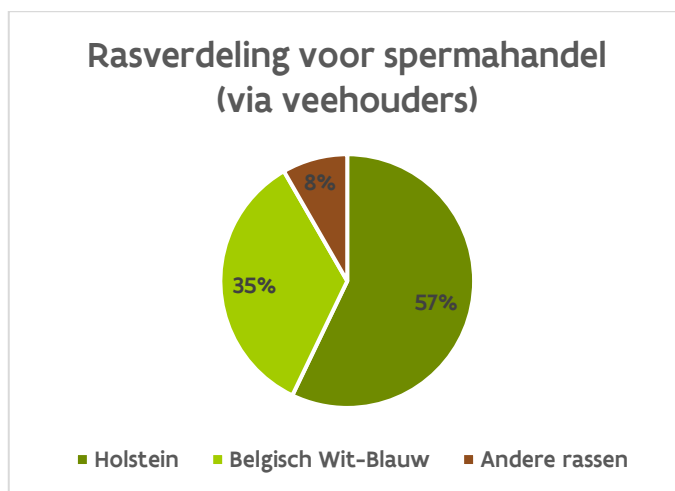
In figuur 8 is de evolutie van deze cijfers weergegeven voor de periode van 2017 tot 2022. Het aantal verkochte dosissen naar andere centra is in 2022 opnieuw sterk gedaald (zie figuur 6). De daling is voor beide rassen (HF en BWB) waar te nemen.

Figuur 8. Evolutie van de spermahandel van de twee belangrijkste rassen (via centra)

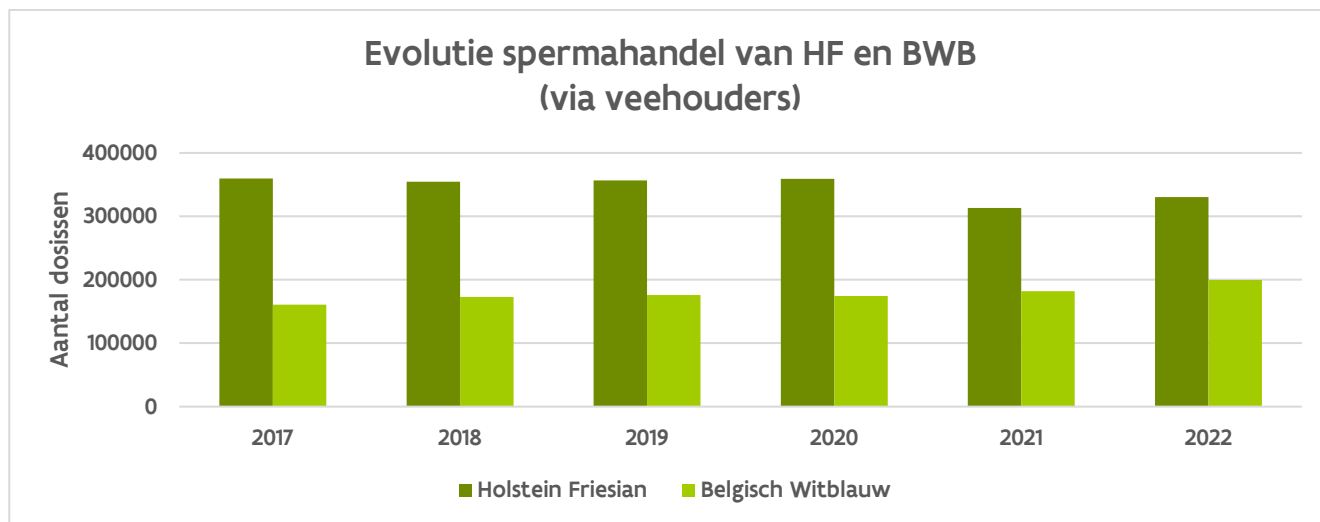
4.1.2 Verkoop aan veehouders die zelf insemineren

In 2022 werden in totaal 578.297 dosissen sperma verhandeld tussen veehouders. Daarvan was 57% gewonnen van het Holstein-Friesian-ras (HF) en 35% van het Belgisch-Witblauwras (BWB). De resterende 8% waren afkomstig van andere rassen. Andere rassen waarvan sperma werd verkocht zijn erg uiteenlopend, zoals onder andere Fleckvieh, Jersey en Witblauw dubbeldoel.

Figuur 9: Rasverdeling voor spermahandel (via veehouders)

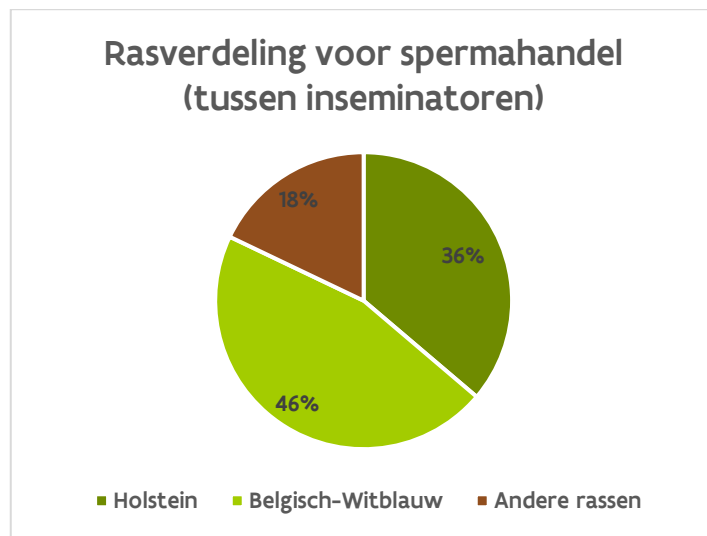
De verkoop van sperma aan veehouders is in 2022 sterk toegenomen ten opzichte van 2021. Voor zowel HF als BWB is deze toename zichtbaar.

Figuur 10: Evolutie van de spermahandel van de twee belangrijkste rassen (via veehouders)

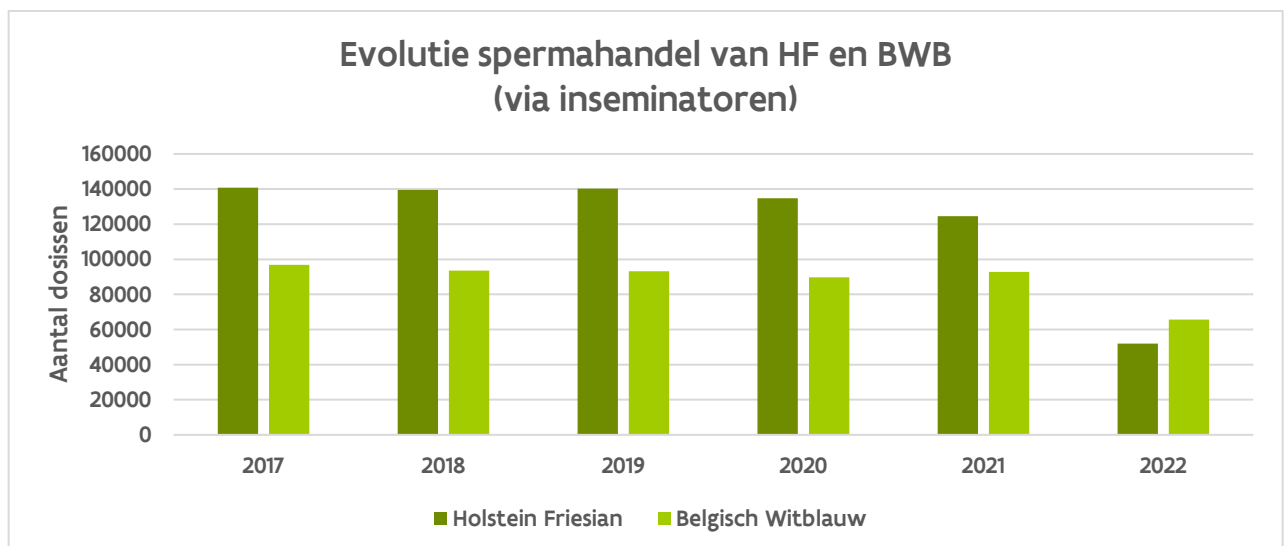
4.1.3 Verkoop via inseminator

In 2022 werden in totaal 143.239 dosissen sperma verhandeld tussen veehouders. Daarvan was 36% gewonnen van het Holstein-Friesian-ras (HF) en 46% van het Belgisch-Witblauw-ras (BWB). De resterende 18% waren afkomstig van andere rassen of niet-raszuivere dieren. Andere rassen waarvan sperma werd verkocht zijn uiteenlopende rassen, zoals onder andere Fleckvieh, Jersey en Witblauw dubbeldoel

Figuur 11: Rasverdeling voor spermahandel (via inseminatoren)

De verkoop van sperma via inseminatoren is in 2022 sterk afgenomen ten opzichte van 2021 (zie figuur 12). Voor zowel HF als BWB is deze afname duidelijk .

Figuur 12. Evolutie van de spermahandel van de twee belangrijkste rassen (via inseminatoren)

5 HANDEL IN EMBRYO'S EN EICELLEN

In tegenstelling tot bij spermawinning, -opslag en -inseminatie, gebeurt het winnen van embryo's meestal op het bedrijf van de veehouder, door een veterinairerechtelijk erkend embryoproductieteam. Zoals voor sperma het geval is, mogen embryo's enkel in de handel worden gebracht als ze door een erkend embryo(productie)team werden gewonnen, geproduceerd, behandeld en opgeslagen.

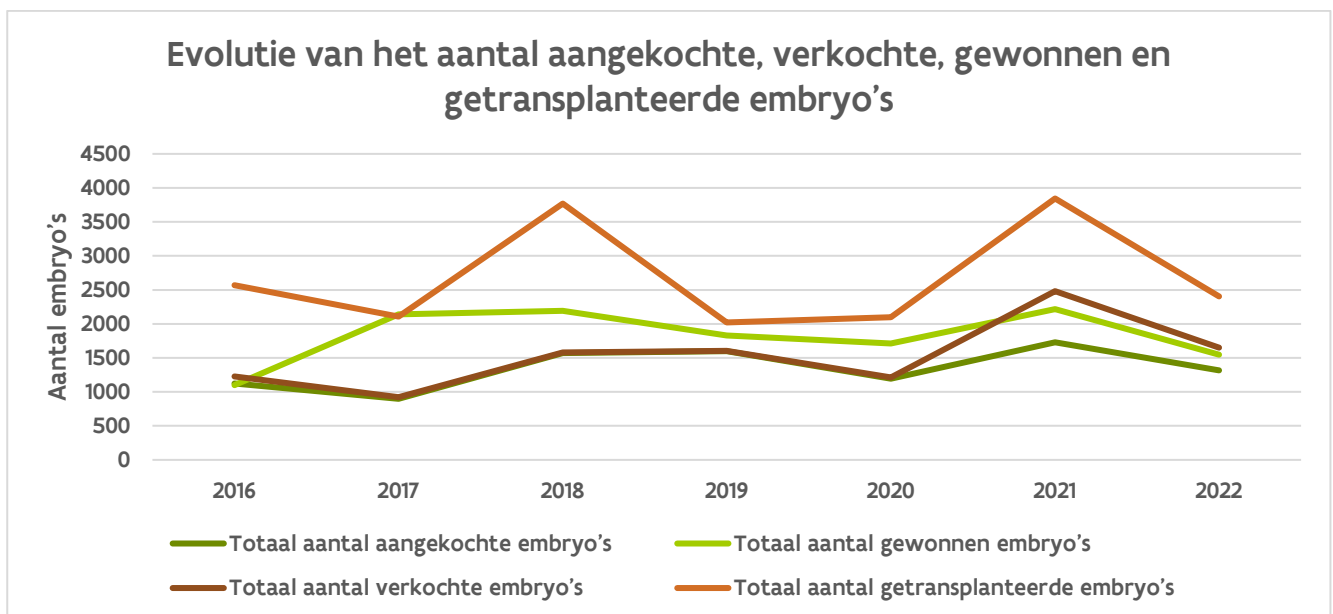
5.1 EMBRYOWINNING

In het Vlaamse Gewest opereerden in 2022 6 embryo(productie)teams erkend voor de winning en de opslag van embryo's. Daarnaast zijn er 3 spermaopslagcentra erkend voor de opslag van embryo's.

5.2 HANDEL IN EMBRYO'S

Voor 2022 werden volgende aantallen gerealiseerd:

- er werden 1.315 embryo's aangekocht, allemaal van het Holstein-Friesianras (100%);
- er werden 1.546 embryo's gewonnen, waarvan 361 van het Holstein-Friesianras (23%), 1.172 van het Belgisch Witblauwras (76%) en 13 van andere rassen (1%);
- er werden 2.405 embryo's ingeplant door de embryoteams, waarvan 496 van het Holstein-Friesianras (20,5%), 1.892 van het Belgisch Witblauwras (78,5%) en 17 van andere rassen (1%).

Figuur 13. Evolutie van het aantal embryo's sinds 2016

6 ROL VAN HET AGENTSCHAP LANDBOUW EN ZEEVISSERIJ

6.1 FOKKERIJ - STAMBOEKWERKING

Het Agentschap Landbouw en Zeevisserij van de Vlaamse overheid verleent steun aan de fokkerijsector van runderen in Vlaanderen:

- door het erkennen van de verschillende verenigingen om stamboeken bij te houden;
- door toe te zien op de correcte uitvoering van de fokprogramma's door de erkende organisaties;
- door prestatieonderzoeken van de melkvee, vleesvee en dubbeldoelrassen te subsidiëren;
- door kosten verbonden aan stamboekwerking te subsidiëren;
- door projecten te subsidiëren die innovatie en kwaliteitsverbetering beogen in de fokkerij.

6.2 FOKKERIJ – CENTRA VOORTPLANTINGSTECHNIEKEN RUND

Het Agentschap Landbouw en Zeevisserij volgt de correcte werking op van de erkende centra voor geassisteerde voortplanting bij runderen en heeft een beleidsondersteunende rol. De erkende centra worden regelmatig bezocht door een deskundige van het agentschap. Daarbij wordt nagegaan of het centrum voldoet aan alle zoötechnische en administratieve voorwaarden.

Hierdoor wordt ervoor gezorgd dat de kwaliteit van het dierlijke uitgangsmateriaal, met name de afkomst en de raszuiverheid van de levende producten, ook in de toekomst verzekerd blijft.

7 BESLUIT

Het totale aantal erkende centra is in 2022 opnieuw lichtjes gestegen. De erkende centra zijn verdeeld over heel Vlaanderen. De cijfers blijven ieder jaar min of meer gelijklopend, al is er toch een lichte negatieve trend merkbaar over de jaren heen. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het achteruitgaan van de globale rundveestapel, aangezien de trend zich over alle verkoopsmogelijkheden manifesteert. Het aantal veehouders dat zelf insemineert blijft gestaag toenemen en wint terrein op de verkoop via inseminatoren.

////////////////////////////////////